

HKS 24 Björkholmin luotsiasema

Suojelu- ja rauhoituspäätökset

Björkholmin luotsiasema on osa valtakunnallisesti merkittävää saariston kulttuuriympäristöä.

Maanomistus

Valtio omistaa Björkholmin luotsiaseman.

Historia

Porvoon läntisen ulkosaariston historia ja asutus liittyvät luotsaustoimintaan. Onaksen talonpojilla oli luotsausvelvollisuus jo 1600-luvulla. Ison vihan jälkeen luotsilaitos organisoitiin uudelleen, ja Porvoon kaupungin Haikkoon selällä olevasta satamasta lähteviä aluksia varten perustettiin uusi luotsiasema. Sikosaareen luotsiasema perustettiin Kaupungin läheisyydessä olevaa laivaliikennettä varten vuonna 1802. Se siirrettiin Haikkoonselän eteläpäähän, pienelle Björkholmin luodolle vuonna 1899. Haikkoonselän merenkulun vähentyessä ja rajoittuessa puutavaran lastaukseen siirrettiin luotsiasema Emäsaloon ja Tolkkisiin teollisuussataman lähelle ja 1960-luvulla edelleen Sköldvikiin öljytankkeriväylän lähelle.

Maiseman kehitys

Björkholmin luotsiasemasta rakennettiin poikkeuksellisen kookas ja koristeellinen. Luotsiasemassa on rikkaasti jäsennöity, nikkarityylinen julkisivulaudoitus ja erikoinen taitekatto. Vanhaan rakennuskantaan kuuluu lisäksi vuonna 1899 rakennettu purjevaja, käymälä ja vanha laituri. Vuonna 1920 siitä käytettiin nimitystä Porvoon luotsiasema.

Kun luotsin luotsiaseman käyttö loppui, rakennusta alettiin käyttää merenkulkuhallituksen kesäviettopaikkana. Rannat metsittyivät ja tiheä rantapuusto alkoi peittää rakennuksen, joka ennen toimi merimaisemassa maamerkinä. Pihapiiriin rakennettiin tyyllisesti paikkaan huonosti sopiva saunamökki. Vesijättömaalle rakennettiin pengertie ja ajoyhteys Hermanninsaareen.

2000-luvun alussa

Björkholmenin luotsiaseman sisätilat käsittävät pienen tuvan ja kamarin. Ulkoasu ja osa kiinteästä sisustuksesta ovat säilyneet käyttöajan asussaan. Rakennuksia ei enää näy merelle, sillä rantapensaikat ovat tiheät ja peittävät. Luodon kivinen ranta on yksi harvoista rannoista, jotka eivät ole kasvaneet umpeen ruovikkona. Björkholm on vähäisessä käytössä kesäviettopaikkana. Pengertien kantavuus on epävarma ja se on ajoittain tulvan alla.

Erityiset arvot

Björkholmenin luotsiasema on etelärannikon parhaiten säilynyt luotsiasema. Se on rakennushistoriallisesti merkittävä muistomerkki merenkulun historiasta. Arvot kiinnittyvät hyvin säilyneeseen ulkoasuun ja osittain säilyneeseen kiinteään sisustukseen. Luotsiaseman maisemallinen merkitys on nykyisin heikko, sillä pieni saari sijaitsee ruovikoiden keskellä ja pääosiltaan puuston peitossa. Maisemallisia arvoja voidaan palauttaa maisemanhoidolla. Ympäröivät ruovikot ja merialue ovat osa Haikkoonselän kansainvälisesti merkittävää lintualuetta.

Uhkatekijät, herkkyys ja mahdollisuudet

Valtion omistaman vanhan luotsiaseman ja purjevajan säilyminen edellyttää rakennusten ja luodon luontevaa käyttöä. Rakennusten näkyvyys maisemassa edellyttää jatkuvaa ympäristön hoitoa. Luoto sijaitsee kaukana mantereesta ja Hermanninsaaren kunnallisteknisistä johdoista ja kaduista, joten sinne ei ole tulva-aikana ajoyhteyttä eikä sinne saa kunnallistekniikkaa. Tämä rajoittaa käytön mahdollisuuksia. Luontaisesti kivinen ja kovapohjainen ranta sopii virkistysrannaksi. Rantaniityn heinittyminen, typen kertyminen rantapensaikkoihin ja roskaantuminen ovat uhkatekijöitä, jotka usein liittyvät virkistyskäyttöön.

Asemakaava

Asemakaavassa luotiasema ja purjevaja ovat merkitty säilytettäväksi rakennuksiksi ja tontti loma-asunnon korttelialueeksi. Sen pihapiiri ja rakennukset on korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjattava kulttuurihistorialliset arvot säilyttävällä ja historialliset ominaispiirteet palauttavalla tavalla. Osa luodosta on lähivirkistysaluetta.

Käyttösuunnitelma ja rajoitukset

Luotsiasema pihapiireineen sopii loma-asumiseen, jonka pihapiiri on yleisöltä suljettua yksityisaluetta. Virkistysalueeksi kaavoitettu kivinen ranta sopii ulkoilukäyttöön ja virkistysrannaksi.

Hoidon suositus ja tavoitteet

Maisemanhoidon suosituksena on luotsiaseman maisemallisesti näkyvän aseman palauttaminen. Virkistysrannassa on hoidon tavoitteena rannan avoimuuden säilyttäminen.